

N:o 23.

Ank. till Riksd. Kansli den 5 Mars 1878, kl. 3 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående ändringar i grunderna för pensioneringen af arméns befäl och underbefäl med vederlikar; Gifven Stockholms Slott den 1 Mars 1878.

Enligt andra punkten i de vid 1877 års riksdag antagna grunder för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar fordras för erhållande af fyllnadspension, att löntagare icke blott till Arméns pensionskassa erlagt stadgad pensionsavgift och är till pension ur kassan berättigad, utan ock att han vid afskedstagandet stått i tjänst *vid armén* i 30 år eller, om han är underofficer vid värfvadt garnisonsregemente eller fortifikationen, i 25 år.

För erhållande af pension ur Arméns pensionskassa erfordras, jemlikt §§ 48, 50 och 51 af pensionskassans reglemente den 1 Juni 1877, hvilka äro lika lydande med motsvarande paragrafer i det äldre reglementet af den 21 November 1865, visserligen, utom hvad angår underofficer vid värfvade garnisonsregementena och fortifikationen, äfvenledes 30 tjänstår, men såsom tjänstår räknas dervid hvarje år efter adertonde åldersåret tillbragt i publik tjänst, vare sig militär eller civil; och annat beräkningssätt var ej heller stadgad i Kongl. brefvet den 9 Februari 1858 om fyllnadspensioner eller för regements- och bataljonsläkares pensionerande enligt Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse den 11 December 1863.

Stadgandet i de nya pensioneringsgrunderna om 30 års tjänst *vid armén* skulle vid ordagrann tolkning hafva till följd, att en del läkare

och civile embets- och tjänstemän, såsom auditörer, regementsintendenter med flere, hvilka i allmänhet inkomma på arméns stat vid mognare ålder än de militäre, och ofta efter föregången civil tjänstgöring, först vid en längre framskriden ålder blefve berättigad till fyllnadspension. De i pensioneringsgrunderna upptagna åldersgränser äro emellertid bestämda i förhållande till den rörlighet och verksamhetsförmåga, olika befattningar vid armén ansetts kräfva, och om dessa åldersgränser i allmänhet äro lägre än för embets- och tjänstemän å andra stater, äro också pensionerna, lägre, i det de, då lönen öfverstiger 1,000 kronor, utgå med endast 75 å 80 procent af densamma, i stället för med dess hela belopp. Den framskjutning af pensionsåldern, som blefve en följd af en ordagrann tolkning af bestämmelsen i de nya pensionsgrundernas andra punkt, skulle således komma ändamålet med de fastställda åldersgränserna att förfelas och derjemte ställa arméns civile tjänstemän och läkare i ofördelaktigare pensionsförhållanden, än om de qvarstått i civil tjänst, enär de först vid den för civile tjänstemän stadgade pensionsålder, om ens då, torde vara mogna att erhålla en militärpension, som är lägre än den civila. Om deremot hädanefter, som hittills, de å arméns aflöningsstater uppförde löntagare finge för fyllnadspensions erhållande räkna sig till godo äfven den tid, de tillbragt i annan statens tjänst än den militära, vore olägenheten afhulpen. Den ändring i pensioneringsgrunderna, som för sådant ändamål vore erforderlig, skulle inskränka sig till att i andra punktens första stycke utbyta orden »tjänst vid armén» till »statens tjänst».

Genom de år 1876 för flottans pensionering antagna grunder bestämdes väl äfven 30 års tjänst *vid flottan* såsom vilkor för erhållande af pension och fyllnadspension, men genom Kongl. Maj:ts med 1877 års Riksdag fattade beslut stadgades derjemte för flottans läkare och civilstat en annan pensionsrätt, hvilken, för dem förmånligare, ej är med pensioneringen vid armén af nyss nämnda personal jemförlig.

Den nu ifrågasatta förändringen kan icke anses utöfva något särdeles inflytande på de egentligen militäre embets- och tjänstemännens pensionsrätt, enär endast sällan förekommer, att någon från civil öfvergått i verklig militär tjänst.

Nionde punkten af de nya grunderna för arméns pensionering har följande lydelse: »Den, som åtnjuter aflöning eller pension af andra all-

männa medel eller innehar beställning å rikets stat, är icke berättigad till fylinadspension».

Enligt stadgandet i § 63 af reglementet för Arméns pensionskassa är pensionsberättigad delegare i kassan, hvilken erhåller civil eller annan tjenst med aflöning på rikets stat eller ock uppföres på allmänna indragningsstaten eller på annat sätt af staten pensioneras, icke berättigad att, så länge han innehar sådana aflönings- eller pensionsförmåner, som uppgå, till 3,000 kronor, åtnjuta den honom från Arméns pensionskassa tillkommande pension.

Detta stadgande har i reglementet inkommit på grund deraf, att, sedan Rikets Ständer vid 1856—1858 års riksmöte förklarad en dylik bestämmelse utgöra vilkor för då beviljade kreditiv till upprätthållande af pensionskassans egen pensionering, arméns då församlade fullmäktige, efter det detta Rikets Ständers beslut blifvit af dem känt, för sin del införde stadgandet i pensionskassans reglemente.

För så vidt rätt till pension ingår i tjänsteaftalet mellan staten och dess embets- och tjänstemän, lärer väl icke kunna förnekas, att ju pensionen utgör en aflöningsförmån, hvartill löntagaren genom sin föregående tjenst gjort sig berättigad, och att pensionen således är en innehållen, ej utbetald löneförmån, hvilken genom föregående arbete blifvit intjent. Vid sådant förhållande har det visserligen blifvit ifrågasatt, huruvida den pension, som en gång är förvärfvad, borde någonsin kunna förloras. Då det emellertid å andra sidan icke kan bestridas staten rätt att för åtnjutande af pension, lika väl som annan aflöning, stadga de vilkor, den pröfvar ändamålsenliga, bör i detta fall hufvudsakligen tillses, huruvida det kan för staten vara fördelaktigt att främtaga den pensionerade sin redan intjenta pension derföre att han fortfarande, ehuru i annan rigtning, egnar sig åt statens tjenst. Med afseende å civila embets- och tjänstemän, hvilkas pensionering i allmänhet inträffar vid en så långt framskriden lefnadsålder, att vidare tjenst endast undantagsvis kan lemnas, saknar denna fråga betydligare praktisk vikt. Icke så hvad angår de militära. Då för dessa pensionsåldern måst bestämmas efter måttet för de kroppsliga ansträngningar, tjensten tager i anspråk, och för det stora flertalet inträder redan vid 50 lefnadsår, ligger å ena sidan i lefnadsåldern intet hinder för att de kunna ännu lång tid användas icke blott i statens civila tjenst utan äfven i åtskilliga militära befattningar, hvilka icke kräfva de ansträngningar, som med det rörliga fältlifvet äro förenade, exempelvis som kommandanter å fästningarna och undervisare vid militärläroverken med flere, hvaremot å andra sidan lefnadsåldern i förening med hela deras föregående lifsutveckling samt i allmänhet brist

å kapital, som åtminstone icke kunnat genom militärtjensten förvärfvas, för dem försvarar möjligheten att öfvergå till annat lefnadsyrke och genom arbete i näringarnas tjenst gagna det allmänna och förbättra sina lefnadsvilkor. Under sådana förhållanden torde, om statens tjenst för dem afstänges, för mången blott återstå att i overksamhet förtära sin pension. Enär emellertid statstjensten icke för dem kan innebära någon lockelse, såvida den ej åtföljes af en aflöning, som i betydligare mån öfverskrider den pension, de ega att utan fortsatt arbete åtnjuta, så torde, med nu gällande bestämmelser, overksamheten vara det alternativ, som, till men för det allmänna, komme att vanligast väljas. Om återigen stadgades, att den, som, efter vunnen pensionsrätt, åter erhåller inträde i statens tjenst, visserligen skulle lida en minskning i pensionen, men densamma ej helt och hållet förloras förr, än den nya aflöningen uppginge till ett jemförelsevis högre belopp, torde mången pensionär vilja fortfarande i mån af sina krafter egna sig åt statstjensten, och skulle derigenom uppkomma icke blott en vinst i statsekonomiskt hänseende utan äfven en direkt besparing för statsverket, som i sådant fall sluppe utgifva fulla såväl aflöningen som pensionen. Det är ur nu angifna synpunkt, som en förändring i förberörda nionde punkt af de nya pensionsringsgrunderna och 63 § af reglementet för Arméns pensionskassa kan anses önskvärd.

De hufvudsakliga medel, hvarigenom staten gifver ersättning för densamma lemnad tjenst, äro *lön*, med dermed följande tjenstgöringspenningar eller dagaflöning, samt *arfvode*. Skilnaden mellan dessa aflönings sätt består förnämligast deri, att, då lönen med dess bihang är afsedd att gifva full ersättning för den tjenst, hvarför densamma är anslagen, utgör arfvodet, med frånräkning af några vissa undantagsfall, af hvilka näppeligen något förekommer å de militära staterna, antingen endast ett tillägg till lön, för att ersätta det ökade arbete och den högre skicklighet, som i vissa fall och för tjenester af viss art erfordras, eller ock den skäligen ersättningen för en verksamhet, som icke tager i anspråk en persons fulla arbetskraft. Ur den ena eller andra af dessa synpunkter kunna anses bestämda de arfvoden, som äro i stat uppförda för kommandanter, lärare vid Krigsskolan, Krigshögskolan, Artilleri- och Ingeniörhögskolan, Artilleristaben, den nu föreslagna för armén och flottan gemensamma artilleribrån, adjutanterne i militärdistriktet, ja, äfven å regementens och corpsers stater för kompani-, sqvadrons- och batterichefer, samt dessutom åtskilliga arfvoden, anslagna för bestridande af den ekonomiska förvaltningen vid arméns särskilda delar. Något grundadt skäl kan väl knappast anföras hvarföre, när lön får åtnjutas jemte arfvode, icke också pensionen

skulle få jemte ett sådant bibehållas. I betraktande derföre af naturen hos den aflöningsförmån, som benämnes arfvode, hyser Kongl. Maj:t den åsigt, att innehafvande af ett sådant icke bör utgöra hinder för uppbärande af pension.

Vidkommande derefter *lön på stat*, så synes det vara nödigt att, i nu förevarande hänseende, göra en skilnad mellan den lön, som finnes uppförd å militärstat, och annan sådan. Det torde nemligen ej vara med god ordning förenligt, att den förra får jemte militärpension uppbäras. Då nemligen den lefnadsålder, som utgör vilkor för pensionsrätt, är olika vid olika befattningar inom armén, skulle, om militärpension och militärlön finge förenas, kunna inträffa, att en löntagare, som vid 50 års ålder afginge med kaptenspensioner, men af Kongl. Maj:t återkallades i tjenst såsom regementsofficer, skulle få, jemte sin nya aflöning, uppbära äfven kaptenspensionerna eller någon del deraf, — hvilket vore uppenbart orimligt. Häremot har också reglementet för Arméns pensionskassa i § 62 lagt ett uppenbart hinder, och till undanrödjande häraf har skäl icke förekommit.

Annorlunda visar sig förhållandet, då frågan är om en lön på annan stat än arméns. Den nyss anförda betänkligheten kan dervid icke framträda såsom motvägande den uppenbara fördelen för staten att kunna draga nytta af en pensionärs återstående verksamhetsförmåga och under en föregående tjenstetid vunna erfarenhet. Den praktiska svårigheten vid frågans lösning torde ligga i att fastställa beloppet af det afdrag å pensionsförmånerna, hvilket bör blifva en följd af lönens åtnjutande. Att pensionen bör alldeles upphöra, om pensionstagaren af Kongl. Maj:t kallas till något af statens högre och bättre aflönade embeten, lärer väl öfverensstämma med den nu allmänt rådande åsigten. Att emellertid, såsom skett i Arméns pensionskassa, bestämma en viss lönesiffra, vid hvilken åtnjutande af pensionen skall upphöra, har den olägenhet, att endast en ringa skilnad i aflöning är nog att främtaga en löntagare den pension, som af en annan får till fullo åtnjutas. Hvad särskildt beträffar det i Arméns pensionskassas reglemente nu för sådant fall bestämda belopp, 3,000 kronor, så måste detsamma, såsom fastställdt för öfver 20 år sedan, till följd af den sjunkning i penningvärdet, hvilken sedan dess inträffat och gjort en allmän lönereglering behöflig, icke längre motsvara den afsigt, som af lagstiftaren dermed velat vinnas. Bättre lärer väl således vara att stadga ett afdrag i pensionen i förhållande till den löneinkomst, som åtnjutes. Det afdrag, som bör ega rum, måste emellertid å ena sidan ej vara så stort, att pensionärens håg till vidare tjenst slappas eller förtages, å andra ej mindre, än att någon nämnvärd besparing för

statsverket derigenom uppstår. Vid en undersökning af de olika förhållanden, hvilka skulle uppkomma, allt efter som afdraget bestämdes till den ena eller andra bråkdelan af löneförmånerna, hvarvid i detta fall tienstgöringspenningarna inberäknats, har afdraget ansetts böra bestämmas till två femtedelar af lönebeloppet.

Med detta afdrag skulle pensionen, som allt efter lönens stigande successivt minskades, helt och hållet förloras af en sergeant af 2:dra klassen vid en löneinkomst af..... 900 kronor,
 en sergeant af 1:sta klassen vid en dylik inkomst af 1,275 »
 en fanjunkare vid d:o af 2,175 »
 en kapten af 2:dra klassen vid d:o af 3,600 »
 en d:o af 1:sta klassen vid d:o af 5,600 »
 en major vid d:o af 7,000 »
 en öfverstelöjtnant vid d:o af..... 8,000 »

Vidkommande öfverstar, så och då deras pensionsålder är satt så sent som till 60 år, lära de väl sällan komma att efter afskedstagandet användas i civil tjenst och då endast i högre befattningar, hvarvid man derföre bör märka, att öfverstepensionen helt och hållet borttages af en landshöfdings lön. Då generalens pensionsålder sammanfaller med den för civila befattningar bestämda, lära en pensionerad generals anbringande i civil tjenst öfver hufvud icke ifrågakomma. Såsom departementschef i Konungens Råd kan han, med nu ifrågasatt afdrag, icke uppbara något af pensionen.

Slutligen har ej bort lemnas obemärkt, hurusom i de för flottans pensionerande vid 1876 års riksdag fastställda grunder väl finnes samma stadgande, som i nu ifrågavarande nionde punkt af de nya pensionsgrunderna för armén, men då dels fyllnadspensionen vid flottan uppgår till endast $33\frac{1}{3}$ procent af sammanlagda pensionsbeloppet mot omkring 68 procent vid armén, dels de två tredjedelarne af pensionssumman, hvilka vid flottan anses utgöra pension från Amiralitetskrigsmanskassan, icke kunna i något fall förloras, hafva förhållandena inom armén och flottan i detta hänseende synts så olika, att Kongl. Maj:t, som ej ansett sig böra för armén begära samma förmåner i nu ifrågavarande hänseende som de, hvilka af flottan åtnjutas, funnit någon verklig likhet mellan pensionsstadgandena icke kunna i detta fall genomföras.

De förändrade bestämmelser angående åtnjutande jemte annan inkomst från statsmedel af pension ur Arméns pensionskassa och fyllnadspension från statsverket, hvilkas antagande, enligt hvad här ofvan angifvits, synas önskvärda, kunna sammanfattas sålunda:

arfvode utgör ej hinder för bibehållande af pension och fyllnadspension;

dessa pensioner få ej uppbäras samtidigt med lön å militärstat;

vid åtnjutande af pension från andra allmänna medel eller lön å annan rikets stat skall pensionstagare i pension och fyllnadspension lida en minskning, motsvarande två femtedelar af hvad han sålunda från annat håll uppbär.

På grund af hvad nu blifvit anfördt vill Kongl. Maj:t, som har för afsigt att framdeles till krigsbefälet eller arméns fullmäktige göra framställning om den ändring i 63 § af Arméns pensionskassas reglemente, hvilken betingas af det beslut, Riksdagen nu kan komma att fatta, härmed föreslå Riksdagen att, med afseende å sättet för användande af det till fyllnadspensioner anvisade kreditiv, medgifva, det andra och nionde punkterna i de vid 1877 års riksdag fastställda grunder för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar må erhålla följande förändrade lydelse:

2.

En hvar af förenämnde embets- och tjenstemän, hvilken vid afskedstagandet stått i statens tjänst i 30 år etc. (för öfrigt blifver punkten oförändrad).

9.

Pensionstagare, som tillträder lön, hvarmed pensionsrätt enligt dessa grunder är förenad, får icke uppbära fyllnadspension.

Den, som åtnjuter annan lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som för arméns pensionering äro anvisade, skall i fyllnadspensionen lida en minskning, motsvarande två femtedelar af hvad han sålunda från annat håll uppbär.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

J. H. Rosensvärd.

Utdrag af protokollet öfver Landtförvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott den 1 Mars 1878.

N ä r v a r a n d e:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre *De Geer*,
 Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
 Statsråden: Herr *Lagerstråle*,
 Thyselius,
 Carlson,
 Friherre *Alströmer*,
 Lovén,
 Friherre *von Otter*,
 Forssell,
 Rosensvärd.

Chefen för Landtförvars-departementet, Statsrådet *Rosensvärd* uppläste till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, uppå Statsrådets enhälliga tillstyrkan, förut fattade beslut uppsatt förslag till nådig proposition till Riksdagen angående ändringar i grunderna för pensioneringen af arméns befäl och underbefäl med vederlikar.

Hans Maj:t Konungen tacktes, enligt Statsrådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, samt förordna, att, i öfverensstämmelse dermed, nådig proposition skulle till Riksdagen afgå.

Ex protocollo

M. P. Bandelin.